

Музей Визвольної Боротьби України в Празі.

Військовий відділ. В центрі прапор кінно-гарматного полку, у боях пошматований.

Музей Визвольної Боротьби України, зложений у Празі 1925 року, за 7 років свого існування й діяльності розвинувся до великої й багатой на музейні та архівні матеріали установи всеукраїнського значіння.

Оснований на початку з ініціативи військових кол, що тоді стояли перед konieczністю ліквідації таборового життя в Чехословаччині і всіх таборових установ, Музей скоро придбав собі для живої співпраці людей, що з фаху зв'язані з культурною та науковою роботою, викликав заінтересовання в українській еміграції в Європі та Америці, і тепер він уже є збіркою колекцій музейних та архівних, що їх предмети треба рахувати сотнями тисяч, і що ними вже нині користуються історики для належного висвітлення подій

Визвольної Боротьби України в часах світової війни 1914—1918 років і в часах пізніших аж до нинішнього дня.

Характер музейних річей від самого початку надиктував розподіл музейних колекцій на чотири відділи: 1) дипломатичний, 2) військовий, 3) емігрантський, 4) всього іншого. Такий розподіл виявився досить відповідним і виправдався практикою дальшого зросту музейних матеріалів. Правда, перший відділ, що на початку особливо енергійно розгортався тим, що до Музею входили архіви різних дипломатичних місій Української Народної Республіки, Української Держави й Західної Української Народної Республіки, через рік у своєму розрості спинився і тільки зрідка доповнюється окремими вкладками; так, 1931 року заходами Українського Наукового Інституту в Берліні урятовано й передано до Музею ще цінний архів української дипломатичної місії у Фінляндії.

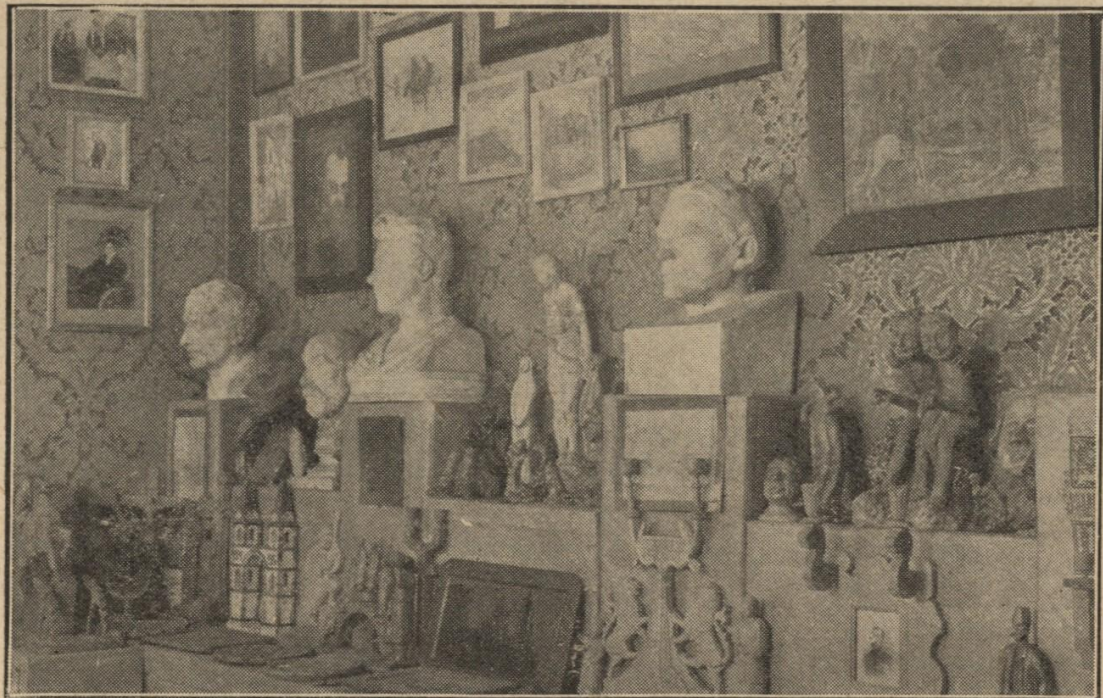

Військовий відділ. Уніформи українських старшин. Порцеляна роботи полонених в Раштадті.

Зате другий та третій відділи зростають безнастанно й безмежно. Коли військовий відділ на початку заносився як дуже великий тим, що приймав до себе архіви та різне майно українських таборів інтернованих у ЧСР, головно в Йозефові й Німецькому Яблонному, то нині в ще більших розмірах почали входити до нього матеріали українських

таборів полонених із часів великої світової війни. Ці табори були позасновувані Союзом Визволення України в Австрії та Німеччині, а потім, після ліквідації праці в тих таборах, їх майно та архіви, здебільшого, без потрібної опіки, переховувалися по різних кутках обидвох цих країн. В Австрії це були головні річі з табору у Фрайштадті, які залишалися або там на місці, або в Відні під опікою А. Жука та які зведено до Музею 1930 року. В цій справі велику прислугу зробив Музеєві Український Академічний Комітет у Празі, що поважною сумою грошей набув для нього від п. Жука цінні архівні збірки. В Німеччині тих матеріалів далеко більше, і вже в значно більшому числі їх зібрано та зведено до Музею, за згодою ліквідаторів таборового майна Союзу Визволення України та при діяльній допомозі Українського Наукового Інституту в Берліні: є це річі з українських таборів полонених у Раштадті, Вецлярі, Зальцведелі, що переховувалися то в Берліні, то частиною в Вецлярі. Цей роботи ще не скінчено, особливо багато річей ще залишається нахову в Раштадті, де ними опікується Управа міста Раштадту. Щільну цілість із музейними річами та архівами таборів у Австрії та Німеччині творять архіви Союзу Визволення України, передані до Музею з Відня А. Жуком та в значно більшій кількості з Берліну ліквідаторами СВУ. Насправді тільки самий архів Союзу Визволення України вже творив би немалий архів із сотнями

Українське плястичне мистецтво за кордоном.

тисяч архівних номерів. У цей відділ входять архівні матеріали Січових Стрільців, матеріали, що попали до Музею.

Третій відділ — емігрантський — збирає матеріали до життя та діяльності української політичної еміграції по різних країнах Європи, Америки, Африки та Азії. В цьому відділі, крім архівних матеріалів, що вже тепер мають не-аби-яку історичну цінність, особливо визначаються матеріали до політичної роботи української еміграції, а ще більше зібрано матеріалів для характеристики культурної, наукової та мистецької праці українських емігрантів. Сюди входять архіви поодиноких політичних партій, українських установ, що після ліквідації передавали своє майно до Музею, архівні матеріали поодиноких людей, що передавали й передають їх за заповітом і т. д. Так само тут треба зазначити велику колекцію невидрукованих рукописів різних діячів, письменників і т. д., почасти вже покійних, які можна було б уже негайно використовувати для друку. Показними та імпозантними виходять колекції мистецької творчості українських артистів за кордоном, тво-

Матеріали до артистичних виступів за кордоном.

ри скульптури, малярства, гравюри, рисунки, то що, а також театральний відділ, що збирає матеріали до діяльності й окремих артистів за кордоном, і цілих товариств, як архів Республіканської Капелі О. Кошиця, таборових театрів, балетних зборів В. Авраменка і т. д.

Скульптура С. Колядинського (1893—1926) та олійні образи мистців за кордоном.

У зв'язку з першими трьома відділами Музей зібрав тисячі негативів та фотографій, що фіксують дипломатичний, військовий, артистичний та культурний побут і працю українців, здебільшого, за кордоном. Крім цього, Музей має кілька десятків бібліотек різних військових та культурних і наукових організацій, які зберігаються в Музеї не розрізнено, а як бібліотеки тих установ, що їх зібрали, що не перешкоджає в Музеї тими книгами користуватися.

Зовсім виїмкову щодо своєї повноти Музей посідає колекцію української преси, переважно за два останні десятиліття. В цьому відділі, вже зісистематизованім і скатальогізованім, зібрано 925 назв різних українських часописів, і багато з них або в комплекті всіх своїх чисел, або в стані, близькому до комплекту. Тут є українські часописи друковані, літографовані, гектографовані і т. д. аж до рукописних, що виходили в останніх десятиліттях у Європі, Америці, Азії та Африці. Крім того додатком до цієї збірки є чимала збірка „Ucrainica“, себто часописів, присвячених Україні, але таких, що виходили й виходять різними, крім української, мовами.

Не маючи можливості бодай у загальних рисах дати уявлення про всі музейні збірки та їх цінність для українського народу, треба бодай зазначити, що головною потре-

Вхід до Музею. Бібліотеки та збірки українських часописів.

бою Музею є приміщення, яке для вже зібраного матеріалу мало би бути 10 разів більше, ніж є тепер; та ще ж треба вважити невідомий постійний зріст музейних збірок, вплив яких, на щастя, не спиняється, а навпаки — зростає!

Нинішнє помешкання, з якого Музей уже давно виріс, Музей має виключно завдяки інтелігентній допомозі однієї людини, власне, п. К. Лисюка з Н'ю-Йорку. П. Лисюк зі щирої душі й надалі дбає про підтрим Музею, але потреби Музею виростають через межі сил та можливостей одної людини, яка б її енергія й пожертвованість велика не була. Перед ширшими колами Українського Громадянства стоїть справа оцінити й зайняти становище до такої установи всеукраїнського значіння, якою тепер є Музей Визвольної Боротьби України.

Музеєм заправляє Товариство «Музей Визвольної Боротьби України» з його Управою, вибраною щорічно на загальних зборах. Від початку існування Музею головою Товариства є акад. проф. др. Іван Горбачевський, директором Музею — проф. Дмитро Антонович. Крім того до сучасного складу Управи входять: К. Антоновичева, Д. Антончук, Є. Вировий (скарбник), проф. Д. Дорошенко, генерал М. Омельянович-Павленко, проф. В. Сімович (заст. голови), проф.

С. Сірополко (секретар) і проф. А. Яковлів. Товариство на-
лічувало на 1-е вересня 1932. р. — 103 членів.

Адреса Музею: **Ukrajinské Museum, Praha-Žižkov,**
Karlova, 14. Czechoslovakia.

Конто поштової щадниці в Празі: 80.940 **P r a h a.**

